

Nelli Artienwicz*

Analiza zakresu proaktywności dla poszczególnych stopni kariery zawodowej księgowego

Wstęp

Rachunkowość to jak wiadomo nie tylko suche dane liczbowe, ale realna wiedza, która umożliwia podejmowanie decyzji dotyczących losów przedsiębiorstw. Rachunkowość nie mogłaby istnieć bez wykwalifikowanych księgowych, przetwarzających fakty i zdarzenia, które mają miejsce w przedsiębiorstwie, w zagregowane informacje liczbowe. Księgowi nie tylko księgują operacje gospodarcze i uzgadniają konta. Coraz częściej księgowi obejmują stanowiska dyrektorów finansowych, zasiadając w zarządach spółek, uczestnicząc w tworzeniu strategii jednostki gospodarczej i decydując o jej losie.

Rola księgowych, choć zawsze niezwykle istotna, zaczęła być doceniana w Polsce dopiero w ostatnich latach. Wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej oraz przyjęciem przez Polskę możliwości stosowania Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej wzrosły wymagania inwestorów co do jakości danych finansowych, dobrej organizacji finansowej oraz przejrzystości sprawozdań. Współczesny księgowy, aby osiągnąć sukces, nie może odznaczać się „jedynie” doskonałą znajomością rachunkowości oraz prawa podatkowego. Nowoczesny księgowy musi ponadto posiadać wiele dodatkowych umiejętności i charakteryzować się odpowiednią postawą zawodową.

Celem artykułu jest przedstawienie proaktywności jako niezbędnej postawy w pracy nowoczesnego księgowego. Właściwość tę odniesiono do typowych obowiązków i zadań księgowego, a także do szczebli kariery zawodowej księgowych zaproponowanych przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce. Metody badawcze wykorzystane w artykule to analiza pojęć oraz metoda analizy i konstrukcji logicznej.

1. Istota i znaczenie proaktywności

Zgodnie z *The American Heritage Dictionary of the English Language* [2009] „proaktywny” to działający z wyprzedzeniem, po to, aby radzić so-

---

* Dr, Katedra Rachunkowości, Wydział Zarządzania, Uniwersytet Gdański, ul. Armii Krajowej 101, 81-824 Sopot, surja@wzr.ug.edu.pl

bie z nieprzewidywanymi trudnościami, przewidujący. To także „dążący do inicjowania zmian i kontrolujący sytuację, a nie jedynie reagujący na nią” [*Collins English Dictionary*, 2003].

Proaktywność można rozpatrywać na dwa sposoby – jako cechę osobowości i wewnętrzną postawę oraz jako sposób zachowania [Unsworth, Parker, 2003]. Proaktywność jako cecha osobowości to „relatywnie stała tendencja do wywoływania zmiany w środowisku” [Bateman, Crant, 1993, s. 103]. To osobowa skłonność do zachowań proaktywnych. Proaktywność w odniesieniu do zachowania człowieka oznacza aktywność zorientowaną na wyniki. W zachowaniu proaktywnym pracownicy są antycypacyjni i nastawieni na przyszłość oraz na działanie na rzecz przedsiębiorstwa. Jest to szczególna forma zmotywowanego i uważnego działania w pracy [Grant, Ashford, 2008, s. 7–9]. Zachowanie proaktywne nastawione jest na identyfikację i zgłębianie szans oraz podejmowanie kroków przeciw potencjalnym problemom lub zagrożeniom [*Bussiness Dictionary*, 2013]. J. Penc [2011, s. 125] podaje nawet szerszą definicję tego sformułowania, gdzie proaktywność oznacza wolne działanie, polegające nie tylko na rozpoznawaniu zagrożeń i ich świadomym, aktywnym uprzedzaniu, ale także na podejmowaniu działań niezależnych, stających się celem samym w sobie. Jest to zatem autonomiczne i samodzielne stawianie sobie celów, które stanowią wyzwanie, i ich konsekwentna realizacja. Działania proaktywne inicjowane są przez samego zainteresowanego w ramach środowiska pracy i wiążą się ściśle z wprowadzaniem zmian. Te zmiany mogą dotyczyć zmiany sytuacji (np. wprowadzanie nowych metod pracy, wpływanie na strategię organizacji) oraz zmiany wewnętrznej pracownika (np. uczenie się nowych umiejętności, by radzić sobie z przyszłymi wyzwaniami) [Bindl, Parker, 2011, s. 571]. We współczesnym szybko zmieniającym się świecie gospodarczym proaktywność traktowana jest jako cecha niezbędna. Osoby proaktywne zmieniają i rozwijają siebie, więc zmieniają i rozwijają też swoje środowisko pracy.

Przeciwieństwem postawy proaktywnej jest postawa reaktywna. Reaktywność jest działaniem jednostki w odpowiedzi na działanie czynników zewnętrznych, jest prostym reagowaniem na sytuację, bodźce czy zmiany. Funkcjonować reaktywnie to znaczy „reagować”, czyli zasadniczo być biernym, odpowiadać automatycznie, być mechanicznym. Osoby reaktywne wciąż powtarzają siebie, powtarzają ten sam stary wzorzec życia i działań, postępują według tego samego, sprawdzonego algorytmu.

Stereotypowy obraz księgowego można by podsumować słowem „reaktywny”. Podejmowanie decyzji i wybór rozwiązań w postępowaniu reaktywnym jest nieświadomy, automatyczny, pewny, szybki, obciążony niskim ryzykiem i małą szansą popełnienia błędu. W dużym uproszczeniu można by powiedzieć – nudny. A jednak, mimo iż wiele czynności księgowych jest powtarzalnych i zautomatyzowanych, nie można z pewnością współcześnie przypisać działaniom księgowym etykiety „reaktywne”.

Wagę proaktywności w interesujący sposób wyjaśniono na przykładzie biegu maratońskiego [Unsworth, Parker, 2003] w następujący sposób: „wyobraź sobie, że wystartowałeś dobrym, stabilnym tempem, ale że prędkość cały czas wzrasta. Musisz ścigać się z innymi, a oni wciąż wybiegają naprzód. I coraz więcej i więcej ludzi dołącza się do wyścigu. Ale to nie wszystko. Różne rzeczy są rzucane w twoim kierunku i aby je wymijać, musisz gwałtownie skręcać i odchyłać się, a linia mety jest wciąż przesuwana na dalszą odległość”. W ten sposób autorzy pokazują, jak współcześnie wiele organizacji działa w niezwykle konkurencyjnym środowisku, gdzie częste zmiany technologii, rynków, regulacji i klientów powodują turbulencje i nieprzewidywalność. W takich warunkach samo reagowanie na zmiany skazuje organizację na porażkę.

Przykład ten można z powodzeniem odnieść do pracy księgowego. Jeszcze kilkanaście lat temu księgowy startował w stosunkowo stabilnym otoczeniu finansowym. Przejęcie do polskiej rachunkowości terminologii i konstrukcji typowych dla Międzynarodowych Standardów Rachunkowości zdecydowanie zdestabilizowało spokojny świat księgowego, wprowadzając do niego wiele niepewności związanej zarówno ze znaczeniem poszczególnych pojęć, jak i z częstymi zmianami w międzynarodowych regulacjach rachunkowości. Z prostego języka biznesu, opartego na realnych wartościach, rachunkowość stała się abstrakcyjnym językiem wyrafinowanych pojęć i kwot. Księgowy coraz mniej ma do czynienia z pomiarem rzeczywistych, fizycznych składników aktywów, za to coraz więcej z szacowaniem, z wyceną, często na zasadzie „co by było, gdyby”. Przy tym wzrosły i cały czas rosną wymagania, co do jakości informacji rachunkowej, jej przejrzystości, szybkości w coraz bardziej dynamicznym i umownym świecie gospodarczym. Świat finansów staje się coraz bardziej złożony. Odpowiedzią na tę złożoność może być proaktywne podejście do pracy w rachunkowości.

2. Proaktywność a zakres pracy i ścieżka kariery zawodowej księgowego

Praca to aktywność fizyczna lub intelektualna, której wymaga społeczeństwo lub którą narzuca się sobie w określonym celu. Pracę można analizować w trzech kolejnych aspektach [Wilsz, 2009, s. 29]:

- czynnościowym, oznaczającym pewną formę działania,
- podmiotowym, oznaczającym myślący, planowy i skuteczny wysiłek człowieka dążącego do samorealizacji,
- przedmiotowym (rzeczowym), oznaczającym wynik określonego działania.

W aspekcie czynnościowym praca księgowego obejmuje cały szereg działań, poczynając od wystawiania faktur czy układania dokumentów, po odpowiadanie na częste pytania współpracowników i przełożonych związane z interpretacją przepisów prawnych i podatkowych, sporządzanie sprawozdań, a nawet współtworzenie i wdrażanie strategii jednostki w obszarze finansów. Aby uporządkować zakres czynności i pokazać rosnącą rolę proaktywności w zależności od zajmowanego stanowiska w karierze księgowego, odwołano się tu do założeń przyjętych przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce w ramach ścieżki certyfikacji zawodu. Stopnie zawodowe zaproponowane przez SKwP to:

- stopień I – księgowy,
- stopień II – specjalista ds. rachunkowości,
- stopień III – główny księgowy,
- stopień IV – dyplomowany księgowy.

W tablicy 1 zaprezentowano zadania, jakim musi sprostać księgowy przy poszczególnych szczeblach kariery. Czynnościom tym przypisano zalecane natężenie proaktywności lub jej brak.

Tablica 1. Zakres obowiązków księgowego a proaktywność

Szczebel kariery	Czynności księgowe	Stopień proaktywności
księgowy	gromadzenie dokumentów i przygotowanie ich do dekretacji	0
	ujmowanie danych w ewidencji finansowo-księgowej na podstawie wcześniej skontrolowanych i zadekretowanych dokumentów	0
	sporządzanie zestawień dotyczących regulowania rozrachunków	0

Szczelbel kariery	Czynności księgowe	Stopień proaktywności
	prowadzenie ewidencji analitycznej zapasów i środków trwałych	0
	nadzorowanie terminów spłat zobowiązań oraz regulowanie należności i roszczeń	P
	sporządzanie prostych zestawień i raportów	P
samo- dzielny księgo- wy	sporządzanie dokumentów (dowodów) księgowych	0
	kontrolowanie dowodów księgowych pod względem formalno-rachunkowym, kierowanie ich do kontroli merytorycznej	0
	ewidencjonowanie zdarzeń gospodarczych zgodnie z zasadami (polityką) rachunkowości	0
	prowadzenie szczegółowej ewidencji księgowej oraz ustalanie stanów poszczególnych należności, zobowiązań, roszczeń i rozliczeń spornych	0
	wyodrębnianie na potrzeby sprawozdawczości należności i zobowiązań długo- i krótkoterminowych	0
	analizowanie terminowości spłat rozrachunków oraz naliczanie odsetek za zwłokę	P
	rozliczanie zakupu materiałów i towarów	0
	kontrolowanie stanów zapasów i ich wycena zgodnie z obowiązującymi zasadami	P
	prowadzenie ewidencji aktywów trwałych oraz zapasów	P
	ewidencjonowanie i rozliczanie kosztów w różnych przekrojach	P
	ustalenie rzeczywistego poziomu i struktury kosztów w okresie sprawozdawczym	P
	obliczanie wynagrodzeń i przygotowywanie wymaganych informacji o składnikach wynagrodzeń pracowników	P
	przeprowadzanie i rozliczanie inwentaryzacji	P
	prowadzenie niezbędnej ewidencji pozabilansowej	P
	kontrola prawidłowości sald	P
	wycena bilansowa i ustalanie wyniku finansowego	P
	sporządzanie zestawień obrotów i sald	P
	sporządzanie rocznego sprawozdania finansowego zgodnie z potrzebami podmiotu	P
archiwizowanie dokumentów finansowo-księgowych, płacowych oraz innych nośników informacji księgowych	0	

Szczelbel kariery	Czynności księgowe	Stopień proaktywności
	gromadzenie informacji oraz prowadzenie ewidencji niezbędnych do rozliczeń podatkowych	P
	obliczanie i ustalanie zobowiązań podatkowych oraz zusowskich	P
	sporządzanie deklaracji podatkowych i ubezpieczeń społecznych oraz dokonywanie terminowych rozliczeń tych płatności z odpowiednimi instytucjami	P
główny księgowy	organizowanie rachunkowości w jednostce, w tym opracowywanie zasad (polityki) rachunkowości	PP
	projektowanie zasad sporządzania, obiegu i kontroli dokumentów	PP
	kontrolowanie wpływu dokumentów stanowiących podstawę rejestrowania zdarzeń gospodarczych	P
	ewidencjonowanie operacji gospodarczych zgodnie z obowiązującymi przepisami o rachunkowości i zakładowym planem kont	P
	ustalanie stanów poszczególnych należności, zobowiązań, roszczeń i rozliczeń spornych	0
	wyodrębnianie na potrzeby sprawozdawczości należności i zobowiązań długo- i krótkoterminowych	0
	sporządzanie zestawień obrotów i sald	P
	pisemne uzgadnianie i potwierdzanie sald	PP
	analizowanie terminowości spłat rozrachunków oraz naliczanie odsetek za zwłokę	PP
	rozliczanie zakupu materiałów i towarów	0
	racjonalne gospodarowanie środkami finansowymi, w tym terminowe regulowanie płatności ze środków jednostki na rzecz kontrahentów, instytucji i osób fizycznych	PP
	przygotowywanie miesięcznych informacji o składnikach wynagrodzenia dla każdego pracownika	P
	organizowanie, przeprowadzanie i rozliczanie inwentaryzacji	PP
	ewidencjonowanie i rozliczanie kosztów w różnych przekrojach	PP
ustalanie rzeczywistego poziomu i struktury kosztów w okresie sprawozdawczym	PP	
wycena aktywów i pasywów oraz ustalanie wyniku finansowego	PP	

Szczegół kariery	Czynności księgowe	Stopień proaktywności
	sporządzanie pełnego rocznego sprawozdania finansowego oraz sprawozdań okresowych	PP
	wykorzystywanie uzyskanych informacji o stanie majątkowym, sytuacji finansowej i wynikach finansowych jednostek do sprawozdań, analizy i kalkulacji kosztów i efektów, stanowiących podstawę do decyzji w zakresie bieżącego zarządzania	PP
	archiwizowanie dokumentów finansowo-księgowych, płacowych oraz innych nośników informacji księgowych	P
	przygotowywanie deklaracji podatkowych i ubezpieczeń społecznych oraz dokonywanie terminowych rozliczeń tych płatności z odpowiednimi instytucjami	P
dyplomowany księgowy	organizowanie, prowadzenie i nadzorowanie rachunkowości jednostki	PP
	sporządzanie wszelkiego rodzaju sprawozdań finansowych według przepisów prawa polskiego i MSSF	PP
	sporządzanie rachunku kosztów, budżetów poszczególnych zadań oraz budżetu dla całej jednostki	PP
	projektowanie optymalnych źródeł finansowania i lokowania kapitału	PPP
	opracowanie i wdrażanie zasad (polityki) rachunkowości	PPP
	nadzorowanie pracy komórek organizacyjnych pionu rachunkowości, zatrudnienia, płac i finansów	P
	prowadzenie rozliczeń w zakresie zobowiązań publicznoprawnych oraz pełnienie roli przedstawiciela podatkowego w rozumieniu ustawy o podatku od towarów i usług	PP
	sporządzanie ekspertyz i wydawanie opinii ekonomiczno-finansowych	PPP
	interpretowanie umów i kontraktów zawieranych przez jednostkę w aspekcie gospodarności i przepisów finansowych i podatkowych	PP
	sporządzanie kompleksowych analiz finansowych – sporządzanie budżetów, prowadzenie rachunkowości zarządczej i controllingu	PP
	sporządzanie biznesplanów oraz wieloletnich planów inwestycyjnych i finansowych, wniosków kredytowych	PPP
sporządzanie wniosków o finansowanie przedsięwzięć, o dotację itp.	PPP	

Szczebel kariery	Czynności księgowo	Stopień proaktywności
	reprezentowanie jednostki przed organami skarbowymi i ZUS	PP
	współtworzenie i wdrażanie strategii firmy w obszarze finansów	PPP
	przeciwdziałanie nieprawidłowościom w dokumentacji, ewidencji i sprawozdawczości finansowo-księgowo, podatkowej i ubezpieczeniowej	PPP
	nadzór nad właściwym wykorzystaniem zasobów finansowych firmy	PP
	zarządzanie ryzykiem finansowym i płynnością finansową	PPP
	współtworzenie strategii finansowej grupy kapitałowej	PPP
	współpraca z instytucjami finansowymi, inwestorami, analitykami, doradcami inwestycyjnymi, doradcami podatkowymi i biegłymi rewidentami	PP

0 – proaktywność nie jest wymagana

P – zalecana sporadyczna proaktywność lub niewielkie jej natężenie

PP – zalecana proaktywność na co dzień

PPP – wysoka proaktywność (i mobilizacja w kierunku dalszej proaktywności)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: [Ramowe założenia, 2010].

Wraz ze wzrostem szczebla kariery zawodowej rośnie zakres obowiązków i odpowiedzialności księgowo. Przy tym te same czynności mogą być wykonywane z różnym nastawieniem przy poszczególnych stanowiskach. Z analizy zawartych w tabeli 1 treści wynika, że zdecydowana większość codziennych zadań niższych szczebli ścieżki kariery księgowo to działania rutynowe, powtarzalne, gdzie sposób przeprowadzania czynności jest taki sam, a różnią się jedynie kwoty. Żeby wykonywać te działania, potrzebna jest specjalistyczna wiedza i umiejętności, ale ich zastosowanie jest powtarzalne, a ewentualne problemy przewidywalne. W takich przypadkach proaktywność nie jest konieczna, aczkolwiek w niektórych sytuacjach przydatna. Przykładowo, ustalanie rzeczywistego poziomu i struktury kosztów w okresie sprawozdawczym na szczeblu samodzielnego księgowo jest zwykle oparte o pewne algorytmy działania, jednak czasem przydatna może być pogłębiona analiza tych kosztów, gdy księgowo zauważy pewne sytuacje nietypowe w tym zakresie. Ta sama czynność na poziomie głównego księgowo wymaga już wnikliwszej oceny i nastawienia bardziej odkrywczego i twórczego.

Od szeregowego pracownika działu księgowości można oczekiwać przede wszystkim proaktywności skierowanej wewnątrz, na zwiększenie swoich kwalifikacji, a nie na modyfikowanie środowiska pracy. Inaczej jest, gdy osoba posiada władzę decyzyjną i jest świadoma całości kształtu systemu rachunkowości przedsiębiorstwa. W przypadku głównego księgowego, który nie tylko księguje i nadzoruje, ale też tworzy rachunkowość podmiotu, oraz w przypadku dyplomowanego księgowego, którego pozycja odpowiada dyrektorowi finansowemu, rola proaktywności zdecydowanie się zwiększa. Główny księgowy i dyplomowany księgowy nie mogą jedynie reagować na zaistniałe zdarzenia i stany, ale powinni je przewidywać, a nawet kreować. Funkcjonować proaktywnie w pracy księgowego to znaczy „działać”, zapoczątkowywać, powoływać do istnienia coś, czego przedtem nie było – czy to w wymiarze rozwiązań organizacyjnych księgowości, czy to w zakresie metod pomiaru składników sprawozdania finansowego, czy sposobu prezentacji informacji. Jest to więc wybieganie naprzód, aktywna, uważna postawa: „co zrobić, żeby było lepiej”. Reaktywność księgowego oznaczałaby brak szerszego pola widzenia i niedostosowanie się do rosnących potrzeb użytkowników informacji finansowej.

Zakończenie

W świetle przedstawionych rozważań księgowi coraz bardziej powinni stawać się proaktywnymi specjalistami tworzącymi wiedzę o przedsiębiorstwie, odpowiedzialnymi za dostarczanie informacji kluczowych dla podejmowania decyzji zarówno operacyjnych, jak i strategicznych, a także dla motywowania i oceny organizacji. Proaktywny księgowy to nowoczesna osoba, o szerokich horyzontach myślowych, nastawiona na rozwój. Jego praca wymaga zaangażowania intelektualnego, refleksji, skupienia, wysokiego poziomu etycznego, twórczej pasji i osobistego zainteresowania wykonywanymi zadaniami oraz otwartej postawy na zmiany. Dlatego ważne jest, by księgowi nie tylko poszerzali swoją wiedzę z zakresu zmian legislacyjnych czy aktualności podatkowych, ale budowali także odpowiednią postawę i motywację wewnętrzną, tak by być gotowymi na zaspokojenie potrzeb rynku finansowego i zachodzące w świecie gospodarczym zmiany.

Księgowi nie mają już do czynienia jedynie z liczbami, rachunkowość coraz bardziej staje się obcowaniem z ludźmi dla ludzi. Jak słusznie zauważa F. Kofman [2002, s. 344], księgowi są „architektami układu ner-

wowego organizacji”. Od nich zależy, w jaki sposób organizacja będzie odbierała to, co dzieje się w niej i poza nią. Wyznaczają kontekst, w którym pewne pytania będą sensowne, inne zaś nie. Księgowy to zatem zarówno wymagający specjalnych gwarancji zaufania, nie tylko w zakresie etycznym, ale też w zakresie sposobu działania w pracy. Księgowy powinien w sposób świadomy i zaangażowany działać na rzecz przedsiębiorstwa, patrzeć długofalowo i przyszłościowo oraz wychodzić z inicjatywą, tam gdzie jest to możliwe.

Literatura

1. Bateman T.S., Crant J.M. (1993), *The proactive component of organizational behaviour: A measure and correlates*, „Journal of Organizational Behaviour”, Vol. 14.
2. Bindl U.K., Parker Sh.K. (2011), *Proactive work behavior: Forward-thinking and change-oriented action in organizations*, w: *APA handbook of industrial and organizational psychology*, Zedeck Sh. (red.), American Psychological Association.
3. *Business Dictionary* (2013), <http://www.businessdictionary.com/definition/proactive.html>, dostęp z dnia 10.04.2014.
4. *Collins English Dictionary – Complete and Unabridged* (2003), HarperCollins Publishers.
5. French R. (red.) (2011), *Organizational Behaviour*, John Wiley & Sons.
6. Grant M.A., Ashford S.J. (2008), *The dynamics of proactivity at work*, „Research in Organizational Behavior”, Vol. 28.
7. Hońko S., Gos W., Martyniuk T. (2012), *Standaryzacja efektów nauczania rachunkowości w wyższych uczelniach w świetle Krajowych Ram Kwalifikacji*, w: *Rachunkowość. Dydaktyka i certyfikacja zawodu księgowego*, Dziawgo D. (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń.
8. Kofman F. (2002), *Rachunkowość podwójnej pętli*, w: *Piąta dyscyplina. Materiały dla praktyka. Jak budować organizację uczącą się*, Senge P.M., Kleiner A., Roberts Ch., Ross R.B., Smith B.J., Oficyna ekonomiczna, Kraków.
9. Kostera M., Śliwa M. (2012), *Zarządzanie w XXI wieku. Jakość, twórczość, kultura*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa.
10. Krzywda D. (1999), *Rachunkowość finansowa*, FRRwP, Warszawa.
11. Penc J. (2011), *Zachowania organizacyjne w przedsiębiorstwie: Kreowanie twórczego nastawienia i aspiracji*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa.

12. *Ramowe założenia organizacyjno-programowe ścieżki edukacyjnej procesu certyfikacji zawodu księgowego* (2010), SKwP, Zarząd Główny, Centralny Ośrodek Szkolenia Zawodowego, Warszawa.
13. *The American Heritage Dictionary of the English Language, Fourth Edition* (2000), Houghton Mifflin Company.
14. Turner G. (2002), *Accounting in the silk era*, referat zaprezentowany na EAA 2002 Copenhagen.
15. Unsworth K.L., Parker Sh.K. (2003), *Promoting a proactive and innovative workforce for the new workplace*, w: *The New Workplace: A Guide to the human impact of Modern Practices*, Holman D., Wall T.D., Clegg C.W., Sparrow P., Howard P & A. (red.), John Willey & Sons.
16. Wilsz J. (2009), *Teoria pracy*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków.

Streszczenie

Współczesny księgowy nie może odznaczać się „jedynie” doskonałą znajomością regulacji prawnych, rachunkowych i podatkowych. Powinien legitymować się wieloma dodatkowymi umiejętnościami oraz odpowiednią postawą zawodową. Celem artykułu jest ukazanie, jak ważna w obecnym czasie jest proaktywność w pracy związanej z rachunkowością. Dla realizacji tego celu przeanalizowano czynności, jakie wykonują księgowi w pracy zawodowej, i przypisano im zalecany stopień proaktywności. W badaniu posłużono się założeniami przyjętymi przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce w zakresie certyfikacji zawodowej księgowych.

Słowa kluczowe

zachowanie proaktywne, główny księgowy, dyplomowany księgowy

Analysis of the scope of proactivity in the career path of accountants (Summary)

Contemporary accountant cannot be distinguished by “only” excellent knowledge of law, accounting and tax regulations. He or she should possess a number of additional skills and appropriate professional attitude. The purpose of this article is to show how important it is to have a proactive attitude in accounting work. To achieve this goal typical work activities of accountants were analyzed and the recommended degree of proactivity was assigned to them. This study uses the certification path for accountants adopted by the Association of Accountants in Poland.

Keywords

chief accountant, chartered accountant, proactive behaviour